

”מפרי הארץ”

”פרשת ויצא”

”וַיְחַלְמֶנּוּ וַתִּגְזַח סֶלֶם בְּנֶצֶב אֶרֶץ וְרֵאשׁוֹ מִזֵּיעַ הַשְּׂמִימָה וְהִנֵּה מְלָאכֵי אֱלֹהִים עֲלֵימָם וַיִּרְדּוּ בָּו”

”סולם יעקב”

אבן עזרא: ודרך סלם להיות סמל, או על מספר סיני דרש הוא. **וה”ר שלמה הספרדי אמר כי סלם רמז לנשמה העליונה**, ומלאכי אלהים. מחשבות החכמה. **ויאמר ר' ישועה, כי טעם סולם שעלתה בו תפלתו**, וירדה ישועתו מן השמים. ואלה המפרשים לא ראו נבואת זכריה ועמוס וירמיה. והטעם דרך משל, כי כל דבר לא יחד מן השם, ודברי מטה תלויים בעליונים, וכאלו סלם ביניהן שיעלו המלאכים בו להודיע הדברים אחר שהתהלכו בארץ. ג”כ כתוב ומלאכים אחרים יורדים למלאות שליחות השם כדרך מלך עם משרתיו.

רד”ק: ויחלם - רבו הדעות בפתרון החלום הזה בדרז”ל ובדברי זולתם. יש אומרים מעמד הר סיני הראה לו ומספר אותיותיו סלם כמספר אותיות סיני, מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, באותו מעמד היו יחד העליונים עם התחתונים **ומלאכי אלהים עולים ויורדים בו, העולים הם משה ואהרן, והיורדים הם המלאכים העליונים**.

רמב”ן: והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו - **הראהו בחלום הנבואה כי כל הנעשה בארץ נעשה על ידי המלאכים והכל בגזרת עליון עליהם**, כי מלאכי אלהים אשר שלח ה' להתהלך בארץ לא יעשו קטנה או גדולה עד שובם להתיצב על אדון כל הארץ לאמר לפניו התהלכנו בארץ והנה יושבת בשלוח או מלאה חרב ודם, והוא יצוה עליהם לשוב לרדת בארץ ולעשות דברו.

והראהו כי הוא יתברך נצב על הסלם ומבטיחו ליעקב בהבטחה גדולה, להודיע שהוא לא יהיה ביד המלאכים אבל יהיה חלק ה' ויהיה עמו תמיד, כמו שאמר והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך, כי מעלתו גדולה משאר הצדיקים שנאמר בהם (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך.

ועל דעת רבי אליעזר הגדול (פרקי דר”א לה) היתה זאת המראה כענין בין הבתרים לאברם, כי הראהו ממשלת ארבע מלכיות ומעלתם וירידתם, וזה טעם ”מלאכי אלהים” כמו שנאמר בדניאל (י כ, יג) שר מלכות יון, ושר מלכות פרס, **והבטיחו כי הוא יתעלה יהיה עמו בכל אשר ילך ביניהם וישמרנו ויצילנו מידם**. אמרו (שם בפדר”א) הראה לו הקדוש ברוך הוא ארבע מלכיות מושלן ואבדן, הראהו שר מלכות בבל עולה שבעים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות מדי עולה חמישים ושנים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות יון עולה מאה ושמונים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות אדום עולה ואינו יורד, אמר לו יעקב אך אל שאול תורד (ישעיה יד טו), אמר לו הקדוש ברוך הוא אם תגביה כנשר וגו' (עובדיה א ד).

אלישיך: ועל החלק השלישי הוא הרוח אשר דרכו להיות מעולם המלאכים זה הוא למעלה מהם שהם עולים ממחיצתם ויורדים בו עד מחיצתו כי למעלה מהם הוא. ועל החלק הרביעי אמר והנה ה' נצב עליו כי אין שורש נשמתו מתחת כנפי השכינה רק מאיכות עליון המתייחס אל השם הגדול כי אותו השם הוא לבדו אשר עליו, וזה והנה ה' נצב עליו, וכל זה למען הודיע כי לא על חנם המשילו במעשה ידיו, **ואת כל חלקי העולמות קרבה לעבודתו כמדובר, כי הלא הוא מקיימם וזכותו בראם**, כמאמר רבותינו ז”ל שאמר הקדוש ברוך הוא עולמי עולמי מי בראך יעקב בראך יעקב כאשר ביארנו בסמוך, כי למה שאין דרך רבותינו ז”ל לחלק עולם השפל ועולם הגלגלים לשנים, כמפורסם לבקיאים בנועם מליהם כחכמי דורות האחרונים, למה כי הכל גשמיות, לכן המה כללו העולמות לשנים הגשמי לאחד והרוחני הוא השני, ועל שניהם אמר זה פעמים עולמי עולמי מי בראך. ועל האחד אמר יעקב בראך, ועל העליון אמר יעקב יצרך.

או על דרך זה יותר בפשיטות, על העולם הזה הכולל שלשתם כאשר נכללו בחדוש העולם כאחד, ועל העולם הבא על הדרך הנזכר. **כלל הדברים כי זכותו ברא העולמות והוא מקיימם וידו בכל משלה והמה יהיו שומרי משמרתו ועובדי עבודתו**.

בעל הטורים: סולם. בגימטריא קול, **שקול תפלת הצדיקים הוא סולם למלאכים לעלות בו** (זהר ח”א רסו ב). וכן עלה המלאך בלהב הקרבן גבי מנוח (שופטים יג כ) והתפלה היא העבודה (תענית ב א). לכך **כל מי שמכוין בתפלתו הסולם שלם בשליבותיו ויכולים לעלות בו**. סלם. אותיות למס. שרמז לו הגלות (ב”ר סו יג). ורמז לו הקרבנות (שם שם יב). והנה סלם מצב. בגימטריא הכבש. ארצה. רמז למזבח אדמה. וראשו מגיע השמימה. רמז לריח הקרבנות שעולה לשמים. ד”א והנה סלם. בגימטריא זה הוא מזבח העולה. והנה מלאכי אותיות אלו הכהנים שעולין ויורדין בכבש (שם).

מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. רמז למי שמושלך לארץ לפי שעה יעלה השמימה (ב”ר סו ד).

”לכבוד שבת קודש”

"מפרי הארץ"

הלכה

אורוז זזיים

א' אכל פירות משבעת המינים ושנה מקומו האם חוזר ומברך?

תשובה: מספק אינו חוזר. (עיין סימן קע"ח)

ב' אכל פירות משבעת המינים ועקר ממקומו האם יכול לברך שלא במקומו?

תשובה: אפשר מספק. (עיין סימן קע"ח)

יורה דעה

א' האם צריך לטבול מדחום של אוכל?

תשובה: לא צריך. (עיין בסימן ק"כ)

ב' ספק אם התערב לו עוף בחלב האם מותר לאכול?

תשובה: מותר. (עיין בסימן צ"ח ק"י)

אבן העזר

א' האם בסעודה שלישית צריך פנים חדשות?

תשובה: נוהגים לברך גם בלא פנים חדשות. (עיין בסימן ס"ב)

ב' האם צריך לומר הרי את מקודשת בטבעת זו?

תשובה: צריך ואם לא אמר בטבעת זו אינו מעכב. (עיין בסימן כ"ז)

חושן משפט

א' האם מותר לקנות כרטיס לוטו?

תשובה: מותר. (עיין בסימן ר"ז)

ב' האם מותר להתערב על כסף?

תשובה: אסור. (עיין בסימן ר"ז)

"מן הבאר הליא ישקו העדרים"

אברבנאל: האמנם למה נכתב בתורה כל הספור הוא כבר התעוררו רז"ל על זה ואמרו שהבאר ירמוז לבית המקדש ושלושה עדרי צאן רומזים לעולים לרגל שלשה פעמים בשנה כי מן הבאר הליא ישקו העדרים. שמשם היו שואבים רוח הקדש. ונאספו שמה כל העדרים באים מלבא חמת עד נחל מצרים וגלגלו את האבן שמשם היו שואבים רוח הקודש והשיבו את האבן מונח לרגל הבא. ואחרים דרשו וירא והנה באר בשדה זה סיני. והנה שם שלשה עדרי צאן כהנים ליום ישראליים. כי מן הבאר הוא ישקו העדרים שמשם שמעו עשרת דברות. והאבן גדולה על פי הבאר זו שכינה. וכן עשו רמזים אחרים.

וכפי הדרך הזה מן הרמזים נ"ל לדרוש הדבר הזה בב' אופנים אחרים. האחד הוא שיעקב בהגיעו שמה ראה את הבאר בשדה עם אותם עדרי צאן כמו שזכר הכתוב ולקח סימן טוב לעצמו בזה שהבאר רומז לש"י שהוא הנקרא באר מים חיים כאלו היה דבק בו וקרוב אליו בהכנסו לעיר כמו שיעדו הש"י והנה אנכי עמך וראה שלשה עדרי צאן רובצים עליה לרמוז אל שלשלת האבות אברהם יצחק ויעקב עצמו שהיו נסמכים אליו יתברך כי מן הבאר הוא ישקו העדרים שמהשפעתו ישקו ויתברכו כל אשר להם וחשב שהאבן הגדולה אשר היא על פי הבאר תרמוז אל האבן אשר שם מצבה ושומר תהיה בית אלדים כי היא האבן אשר מאסו הבונים היתה לראש פנה והיא היתה על פי הבאר שבהשפעתו ועל דבר פיו תתקיים בית ה' וממה שנודע לו שנאספו שמה כל העדרים הבין שאומות העולם עתידין להתאסף על ישראל לשחתם ושהם יגוללו את האבן מעל פי הבאר כלומר שיחריבו בית המקדש והשקו הצאן שיתעשרו אכלוסייהם משם וראה עם זה ששיבו את האבן רומז למלכי פרס שיבנו הבית. וכאשר ראה יעקב הדבר הזה עשאו בלבו סימן למה שנאמר לו שיתקיים עכ"פ מבית י"י העתיד להבנות למקום שישב שמה.

"מפרי הארץ"

סיבונים פ"ב - פ"ג

בעניין: דין צואה יבשהדיני בית הכסא בק"ש.

ו: מ"ה בית הכסא מוקף מחיצות פחות מי' טפחים, מחיצות י' טפחים, ומ"ה לדבר דברי קדושה כשרואה אותו מהחלון ומ"ה בעוצם עיניו?

תשובה: למחבר מותר אפי' מחיצה פחות מי' טפחים ובלבד שיהיו מגיעות לארץ או ע"י לבוד אבל יש מחמירים שצריך י' טפחים והרבה מחמירים אפי' בגבוהות י' טפחים לכן צריך להרחיק לפניו כמלא עיניו ולאחריו ד' אמות ויש להחמיר אפי' מרשות אחרת נגד החלון אבל בעוצם עיניו או שעת הדחק אפשר להקל.

ז: להאוסרים במחיצות בית הכסא, איך מותר לברך בבתים שלנו ליד בית הכסא?

תשובה: כיון שאין המחיצה מיוחדת לביה"כ לבדו.

ח: כל בית הכסא הנ"ל, מ"ה כשהוא נקי ובלי ריח רע?

תשובה: אסור.

ט: מ"ה בית הכסא של השתנה בלבד, כשהוא מסריח וכשאינו מסריח?

תשובה: במסריח כבה"כ לכל דיניו וכשאינו מסריח יש להקל רק לגבי מחיצות בה"כ שלא נחשבים למחיצות בה"כ.

י: כסא נקוב שיושבים עליו בעת שנפנה, האם דינו כבית הכסא או לא, כשרגיל להתלכלך וכשרגיל להיות נקי, ומ"ה אם תמיד יושב עליו וכשצריך ליפנות מסלק הכר?

תשובה: כשרגיל להתלכלך אסור וברגיל להיות נקי למחבר מותר אבל הרבה חולקים לכן יש להחמיר. ואם תמיד יושב עליו יש להתיר בעת שמכוסה בכר.

א: צואה יבשה – איך יותר קל להתפורר, האם ע"י גלילה או ע"י זריקה, ולמעשה כשראינו שמתפורר בא' מהם האם דינה כצואה או כעפר?

תשובה: למחבר ע"י גלילה לרמ"א ע"י זריקה ולהלכה יש להחמיר.

ב: מ"ה כשתתחלק לכמה חלקים ולא לפירורים?

תשובה: אסור.

ג: מ"ר שנבלעו בקרקע ומרטיבים היד האם מותר לומר דברים שבקדושה, ומ"ה בטופח ע"מ להטפוח וכמה מים ישפוך כדי להתירם?

תשובה: למחבר אסור ולרמ"א דוקא בטופח ע"פ להטפוח. וסגי לשפוך מעט מן המעט שיש בהם גם רק טופח ע"מ להטפוח.

ד: האם נחשב בית הכסא – מקום שייחדו ליפנות בו ועדין לא נפנה בו, יחדו וגם נפנה בו פ"א, לא יחדו ורגילים ליפנות בו, נפנה בו במקרה, פרט האם מותר לקרוא ולהרהר בתוכו, בד"א שלו, ובמרחק ממנו?

תשובה: מקום שייחדו ליפנות בו ועדין לא נפנה בו בתוכו דיבור אסור והרהור מותר כנגדו ויש מחמירים, יחדו וגם נפנה בו פ"א וכן לא יחדו ורגילים ליפנות בו ביה"כ לכל דיניו לפניו כמלא עיניו ולאחריו ד' אמות, נפנה בו במקרה אם פינו ממנו ואין בו ריח רע מותר.

ה: היחוד הנ"ל – האם דוקא יחוד לעולם או גם יחוד לזמן?

תשובה: יחוד לעולם אסור מדאורייתא ולפי שעה מדרבנן וצ"ע.

"מפרי הארץ"

"מבלית הוועד"

מהרב יוסף ליברמן שליט"א

בענין השיעור של חצי שעה בהדלקת הנרות

שאלה: יש לעי' במצות נר חנוכה האם השיעור של חצי שעה להדלקה הוא לעיכובא, ונ"מ בבית הכנסת שהציבור מתפללין רבע שעה ורוצים ללכת ולכבות הנרות.

תשובה: נחלקו בזה פוסקי זמנינו, ונראה שאם יש פירסומי ניסא צריך להשאיר הנרות דלוקים חצי שעה, אבל באופן שאין פירסומי ניסא וכגון בכה"ג שהציבור יוצאים אחרי רבע שעה אפשר לכבות הנרות בזמן שיצאים וצ"ע בזה.

(א) אי' בשבת כ"א ב' וז"ל הגמ': וכבתה לה אין זקוק לה ורמינהו מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק מאי לאו דאי כבתה הדר מדליק לה לא דאי לא אדליק מדליק וא"נ לשיעורה. ונחלקו הראשונים אם פליגי הלשונות או לא, דדעת הרמב"ם דלא פליגי ולכן כתב דקיי"ל ב' הדינים, דאם לא הדליק בתוך הזמן א"י להדליק אח"כ וגם צריך לתת שמן כשיעור הזמן הזה. אמנם דעת תוס' שם דפליגי וז"ל: דאי לא אדליק מדליק. אבל מכאן ואילך עבר הזמן אומר הר"י פורת דיש ליזהר ולהדליק בלילה מיד שלא יאחר יותר מדאי ומ"מ אם איחר ידליק מספק דהא משני שינויי אחרינא, ולר"י נראה דעתה אין לחוש מתי ידליק דאנו אין לנו היכרא אלא לבני הבית שהרי מדליקין מבפנים.

מבאר מדברי התוס' דב' התירוצים של הגמ' פליגי, ולכן כתבו דהא דמדליקים אחרי הזמן הוא רק מספק. ובפשוטו לפי"ז גם הא דאי בגמ' דיש שיעור בשמן הוא ספק, אמנם נחלקו בזה הפוסקים, עי' שו"ע סי' תרע"ה ס"ב, וז"ל: יש מי שאומר דכיון דהדלקה עושה מצוה צריך שיתן שמן בנר כדי שיעור קודם הדלקה אבל אם בירך והדליק ואח"כ הוסיף שמן עד כדי שיעור לא יצא ידי חובתו.

וכתב שם המ"ב בסק"ח וז"ל: וצריך לכבותה וליתן בה שמן כשיעור ולחזור ולהדליק בלא ברכה, והוא מדברי הנשמת אדם וחמד משה, ועי' בדבריהם שכתבו שלא יברך שוב דתלוי בב' תירוצים בגמ'. אמנם כתב השעה"צ דהוא דלא כדברי הפר"ח דס"ל דלא יצא כלל וצריך לברך שוב, וצ"ב דבריו למה נקט דהתי' של שיעורא לא תלוי בפלוגתת הלשונות. ועכ"פ לדינא קיי"ל דהוי ספק לדינא, ולכן כתב הביה"ל בס'י תרע"ב ס"ב דמי שאין לו שמן כשיעור הזה ידליק בלא ברכה [פמ"ג].

(ב) ועי' במ"ב סי' תרע"ג סק"ה דה"ה אם הדליק הנרות במקום שהרוח עומד לכבותם צריך לכבותם ולחזור ולהדליקם בלי ברכה דהוי כאילו לא נתן שמן כשיעור עיי"ש. ודנים הפוסקים כשהדליק ועומד אדם לכבות את הנר האם יצא, די"ל דהכא מצד הדלקה שלו הם יכולים לדלוק ולא חסר במעשה הדלקה, משא"כ כשעומד הרוח לכבות הנרות. ובס' טעמא דקרא מצדד הגר"ח צ"ל שלא יצא, וכן כתב הגריש"א שהמדליק במקום שבדאי יכבו נכרים אפשר שלא יצא ידי חובתו, ונ"מ גם לנידון דידן במדליק בביהכנ"ס ע"מ לכבותו אחרי זמן קצר.

וצ"ע ממה שראיתי¹ מעשה שהיה בבן בעל תשובה שאביו איים שאם יעז להדליק נר"ח יכבה מיד ונשאל מרן הגריש"א צ"ל אם יכול להדליק בברכה, והנידון הוא דכיון דקיי"ל לדינא דאם לא שם שמן כשיעור אינו מברך על ההדלקה, אולי ה"נ אינו יכול לברך כיון דידוע שאביו יכבה הנרות. ולמעשה פסק הגריש"א שיכול להדליק בברכה עיי"ש.

ולכאוף הטעם הוא דל"ד מעשה אדם לרוח ואם אדם כיבהו ה"ז לא מגרע המעשה הדלקה וצ"ע. [ועיי"ש בקונ' הנ"ל]. ולפי"ז לכאוף ה"ה אם יכבו נכרים את הנר יצא וה"נ המדליק נר ע"מ שיכבהו אח"כ לא חסר במעשה ההדלקה ולפי"ז א"ש נמי הא דיש נוהגין לכבות הנרות בביהכנ"ס דהוא נתן שמן כשיעור ורק היה ע"מ לכבותו וזה עדיף מהיכא דלא נתן שמן כשיעור וכנת'.

(ג) ומדברי המנחת שלמה תנינא ח"ב סי' נ"ח נראה שלא יצא בכה"ג, דהנה אי' בגמ' כ"ג ע"ב אמר רבא מילא קערה שמן והקיפה פתילות וכו' עשאה כעין מדורה אפילו לאחד לא עלתה לו, וכתב שם בהג' רא"מ מפינסק צ"ל דמיירי שהדליקם בבת אחת דאל"כ מיד שהדליק את הנר הראשון כבר יצא ידי חובתו למ"ד דכבתה אין זקוק לה, ע"כ. ובס' מנחת שלמה תנינא סי' נ"ח מיישב הערת הגראמ"ה באופ"א וז"ל:

¹ בקונ' ימי ברכה מהרב יחיאל מיכל רוטשילד שליט"א עמ' ט'

"מפרי הארץ"

אמנם עיקר דברי הגרא"מ ז"ל הם דלא כפשטות הגמ' וגם הפוסקים לא הזכירו חילוק זה ולכן נראה ליישב באופן אחר, דהנה כתבו הט"ז והמג"א שם והובא במשנ"ב ס"ק כ"ה דהמדליק במקום שיש רוח מצויה וכבתה אח"כ צריך לחזור ולהדליקה במקום שאין רוח דזה הוי כאילו לא נתן בה שמן כשיעור, וא"כ במילא קערה שמן והקיפה פתילות, דבשעת ההדלקה עומד לעשותה מדורה והואיל והוא שוגג וחושב שעושה מצוה הו"ל כרוח מצויה שעתיד ודאי לכבות, ולכך אפי' לאחד לא עלתה לו וחוזר ומדליק בברכה.

ונראה מבואר מדברי המנח"ש דאף דלענין מזיק כל שנעשה אחרי מעשיו מעשה אדם שגרם ההיזק ל"ה בתחלה בכלל מעשיו, אבל לענין מצוה כיון דלמעשה דעתו לכבותה חסר במעשה מצוה, וא"כ גם אם יודע שיכבו נכרים את הנר או אביו ה"ז הדלקה פסולה אף שלענין מזיק לא הוי מעשה מזיק בכה"ג. וה"נ בבית הכנסת אם מדליק ע"מ שיכבנו הוי הדלקה פסולה כיון דנעשה ע"מ לכבותו שזה אסור.

ונראה הביאור שהא דצריך לתת שמן כשיעור עד שתכלה רגל מן השוק ל"ה שיעור בשמן אלא שיעור בפירסומי ניסא, ולכן אף אם הסיבה שיכבה הוא מחמת מעשה אדם, כל שעומד לזה בשעת הדלקה לא יצא ידי חובתו. ולפי"ז ה"ה בביהכנ"ס לכאול צריך הדלקה של חצי שעה, ואף דביהכנ"ס ההדלקה היא ממנהגא מ"מ עיקר המנהג הוא לעשות מעשה מצות הדלקה ופחות מחצי שעה ל"ה מעשה מצוה.

אמנם יש דיעות שבבית הכנסת מותר לכבות לכתחלה לפני סוף חצי שעה ע"י שבט הלוי ח"ה ס' קנ"ו שמיקל במקום חשש שריפה וגניבה לכבות תוך ח"ש, אמנם בס' אור ישראל עמ' ר"ן מביא מהגר"ח"ק צ"ל שחשש שלא יצא עיי"ש.

ד) ונראה דלדינא הכא לכתחלה ל"צ שמן חצי שעה, דכיון שאין פירסומי ניסא יותר מחצי שעה י"ל דסגי בהדלקה לזמן זה. וראיה מדברי המג"א בס' תרע"ב ס"ב דאף אם צריך שיעור שמן כדי חצי שעה, היינו רק כשמדליק בתחלת הזמן אבל במדליק אח"ז ולא ישאר פירסומי ניסא של חצי שעה סגי להדליק לזמן פחות מחצי שעה ומבואר במ"ב שם סק"ה. ומבואר דאין דין שיעור בעצם ההדלקה אלא השיעור הוא שיפרסם הנס בכל הזמן שיכול, וממילא כל שאין זמן של פ"נ חצי שעה יוצא בפחות זמן.

וכן נראה להדיא מלשון הטור והשו"ע ז"ל: שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו חצי שעה שאז העם עוברים ושבים ואיכא פרסומי ניסא **הלכך צריך ליתן בה שמן כזה השיעור**, ונראה להדיא דכל השיעור הוא להדליק שיעור חצי שעה של פירסומי ניסא ואין שיעור בגוף השמן.² והוא כנ"ל דהשיעור של חצי שעה הוא לא בשמן אלא שיעור בפירסומי ניסא, וכ"ז אם שייך פירסומי ניסא, אבל אם לא שייך ה"ה יוצא גם בפחות מזה.

ה) ונידון זה גם נוגע למה שדן בשבט הלוי חלק ח סימן קנו לענין מי שבא עשרים דקות לפני עה"ש מאמריקה אם יכול להדליק בברכה כיון שלא נשאר לו עוד חצי שעה עד עה"ש, וכתב שם השבט הלוי ז"ל: לדידי פשוט דידיק בברכה כלשון השו"ע ס' תרע"ב דידיק כל הלילה וזה כולל כל הלילה ממש עד ממש לפני עה"ש, וכמבואר במג"א שם וכן מבואר שם במ"ב דידיק עד עה"ש בברכה וכן מסתבר. ולכאול תימה הרי נאמר דין שיעור בהדלקה והכא לא שייך שידלוק יותר מעשרים דקות. אמנם אם נימא דאין השיעור בגוף השמן אלא שיעור בהדלקה, כ"ז כששייך הדלקה של חצי שעה אבל כשלא שייך יותר מרבע שעה סגי בהדלקה לזמן זה ויכול גם לברך ע"ז, וכדמוכח מדברי המג"א לענין המדליק אחרי תחלת הזמן וכנ"ל.

אמנם יש לציין דמביאים בשם הגריש"א שלא לברך בכה"ג ע"י בספר חנוכה פ"ג ס"ג ובס' תורת היולדת פנ"ד סוס"ז וצ"ע לדבריהם מ"ש מדברי המג"א לענין המדליק אחרי תחלת הזמן של"צ לשים שמן כשיעור חצי שעה.

ו) ונסיים בהערה ששאלו למרן הגרי"ז דכיון דללשון אחד בגמ' ל"צ שיעורא בשמן ויוצא בהדלקה של רגע, א"כ האיך מברכין ברכת הרואה הרי לצד דיוצאים בהדלקה כל שהוא הוי לאחר זמן המצוה שאינו נר של מצוה. ונראה דאף שלא חייבים יותר ממעשה הדלקה מ"מ לכו"ע אם הנר דולק בתוך ח"ש ה"ז נר של מצוה ויכול לברך עליו ברכת הרואה. ולפי"ז **צע"ק בדברי השו"ע ס' תרע"ב ס"ב** דיכול לכבות הנרות אחרי חצי שעה וגם יכול להשתמש בנרות אחרי ח"ש, דלכאול כ"ז בשנים קדמוניות דל"ה פ"נ כלל אחרי ח"ש אבל בזמנינו כל זמן שי פ"נ אף שאין חיוב בהדלקה מ"מ הוי נר של מצוה ואסור להשתמש לאורה וצ"ב שהמ"ב סותם ולא מחלק חילוק בדין זה ועי'.

² ולכן לא יהיה דין כותותי מיכתת שיעורא אם מדליק בשמן של ע"ז דאין שיעור בגוף השמן שצריך להדלקה.